

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Economics Campus) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२६
Micro Economic Analysis (230110101)

वार, दिनांक : शुक्रवार, १७-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

कमाल गुण: ६०

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) उदासीनता वक्र हा ---- असतो.

अ) आडवा	ब) वरच्या दिशेने झुकलेला
क) उभा	ड) खालच्या दिशेने झुकलेला
- २) पॅरेटो इष्टतमता म्हणजे ----.

अ) समानता	ब) कोणाचीही स्थिती वाईट नाही
क) कमाल नफा	ड) कमाल खर्च
- ३) कार्डिनल उपयोगिता सिद्धांत ---- गृहीत धरतो.

अ) क्रमवाचक मापन	ब) मोजता येण्याजोगी उपयोगिता
क) कोणतीही उपयोगिता नाही	ड) स्थिर मागणी
- ४) मागणीची किंमत लवचिकता ---- मोजते.

अ) उत्पन्नातील बदल	ब) किंमतीनुसार परिमाणातील प्रतिसाद
क) खर्चातील बदल	ड) उत्पादन
- ५) उपभोक्ता अधिशेष ही संकल्पना ---- यांनी दिली.

अ) हिक्स	ब) मार्शल
क) केन्स	ड) पिगू
- ६) उत्पादन फलन ---- दर्शवते.

अ) खर्च संबंध	ब) आदान-प्रदान संबंध
क) मागणी	ड) नफा

- प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) उदासीनता वक्राची वैशिष्ट्ये थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेचा समतोल थोडक्यात स्पष्ट करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १२
- पूर्ण स्पर्धेअंतर्गत किंमत निर्धारणावर चर्चा करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Economics Campus) (Semester - I) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
Micro Economic Analysis (230110101)

Day & Date: Friday, 17-04-2026
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.

12

- 1) Indifference Curve is _____.
 - a) Horizontal
 - b) Upward sloping
 - c) Vertical
 - d) Downward sloping
- 2) Pareto Optimality implies are _____.
 - a) Equality
 - b) No one worse off
 - c) Maximum profit
 - d) Maximum cost
- 3) Cardinal Utility Theory Assumes are _____.
 - a) Ordinal measurement
 - b) Measurable utility
 - c) No utility
 - d) Constant demand
- 4) Price Elasticity of demand measures are _____.
 - a) Income change
 - b) Quantity response to price
 - c) Cost change
 - d) Output
- 5) Consumer Surplus concept given by _____.
 - a) Hicks
 - b) Marshall
 - c) Keynes
 - d) Pigou
- 6) Production Function shows _____.
 - a) Cost relation
 - b) Input-output relation
 - c) Demand
 - d) Profit
- 7) Law of Diminishing Returns applies in _____.
 - a) Short run
 - b) Long run
 - c) Market
 - d) Trade
- 8) Perfect Competition has _____.
 - a) One seller
 - b) Many buyers and sellers
 - c) Few sellers
 - d) Monopoly

- 9) Baumol model focuses on _____.
a) Profit maximization b) Sales maximization
c) Cost minimization d) Welfare
- 10) Cournot Model is related to _____.
a) Monopoly b) Oligopoly
c) Perfect competition d) Duopoly
- 11) Kaldor-Hicks criterion is _____.
a) Welfare measure b) Cost measure
c) Demand law d) Supply law
- 12) When technological progress increases the productivity of labour rather than capital is known as _____.
a) Neutral technological progress
b) Capital deepening technological progress
c) Labour deepening technological progress
d) None of the above

Q.2 Write Short Notes. (Any Four)**12**

- a) Features of Perfect Competition
- b) Full Cost Pricing
- c) Law of Production
- d) Cardinal Utility Theory
- e) Pareto Efficiency
- f) Determinants of Demand

Q.3 Answer the following questions. (Any Two)**12**

- a) Explain the Baumol's Model.
- b) Explain the Elasticity of Demand.
- c) Explain the Features of Oligopoly.
- d) Explain the Indifference Curve analysis.

Q.4 Answer the following question. (Any One)**12**

- a) Briefly explain the Characteristic of Indifference Curve.
- b) Briefly explain the equilibrium of Monopolistic Competition.

Q.5 Answer the following question.**12**

Discuss the Price Determination under Perfect Competition.

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One) 12

a) What is meant by quantitative techniques? Explain the importance of quantitative techniques in economic analysis.

OR

b) From the following data find out Karl Person Coefficient of Correlation.

X	2	4	6	8	10	12	14
Y	3	5	4	8	7	6	8

Q.5 Calculate the Simple Growth Rate (SGR) from following given a data. 12

Year	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Production in (MT)	08	10	12	13	12	16	18	22

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Economics Campus) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२६
Agriculture Economics (230110103)

वार, दिनांक : बुधवार, २२-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

कमाल गुण : ६०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. १२
- १) शेतीमधील अनिश्चितता ——— मुळे निर्माण होते.
अ) हवामान ब) यंत्रे
क) भांडवल ड) श्रम
- २) कृषी अर्थशास्त्र ——— शी संबंधित आहे.
अ) केवळ उद्योग ब) शेती आणि संशाधनांचे वाटप
क) केवळ व्यापार ड) केवळ वित्त
- ३) निविष्टांचा इष्टतम वापर येथे होतो जेथे ———.
अ) $MP=0$ ब) $MVP=MFC$
क) TP कमाल ड) खर्च कमाल
- ४) पूरक घटक ———.
अ) एकमेकांना पर्याय असतात ब) एकत्र वापरले जातात
क) स्वतंत्र ड) स्पर्धा करतात
- ५) शेती उद्योगापेक्षा ——— मुळे वेगळी आहे.
अ) निश्चितता ब) जैविक प्रक्रिया
क) निश्चित किंमती ड) कोणताही धोका नाही
- ६) घटत्या प्रतिफलाचा नियम तेव्हा लागू होतो जेव्हा ———.
अ) सर्व निविष्टा निश्चित असतात
ब) एका निविष्टा परिवर्तनीय असते
क) सर्व निविष्टा परिवर्तनीय असतात
ड) कोणतीही निविष्टा नसते

- ७) कृषी उत्पादनांची मागणी ——— असते.
 अ) व्युत्पन्न ब) प्रत्यक्ष
 क) स्थिर ड) परिपूर्ण
- ८) कृषी पुरवठा ——— वर अवलंबून असतो.
 अ) हवामान ब) फॅशन
 क) जाहिरात ड) अभिरुची
- ९) कृषी क्षेत्रातील मागणीची किंमत लवचिकता ——— असते.
 अ) उच्च ब) कमी
 क) अनंत ड) शून्य
- १०) कृषी उत्पादनांच्या किमती सामान्यतः ——— असतात.
 अ) स्थिर ब) चढ-उतार होणाऱ्या
 क) निश्चित ड) नियंत्रित
- ११) विपणन मार्ग म्हणजे ———
 अ) उत्पादन ब) वितरण मार्ग
 क) उपभोग ड) किंमत निर्धारण
- १२) किमतीतील हंगामी चढ-उतार ——— मुळे होतो.
 अ) मागणी ब) कापणीचे चक्र
 क) कर ड) व्यापार

प्र.२ संक्षिप्त टिप लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) कृषी अर्थशास्त्राची व्याप्ती
 ब) अनिश्चिततेचे स्वरूप
 क) घटत्या प्रतिफलाचा नियम
 ड) शेती उत्पादनांची मागणी
 इ) विपणन कार्ये
 ई) किंमतीतील चढ-उतार

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) विपणन संरचना स्पष्ट करा.
 ब) कृषीमधील पुरवठा प्रतिसाद स्पष्ट करा.
 क) इष्टतम घटक संयोजन स्पष्ट करा.
 ड) विकासामध्ये कृषीची भूमिका स्पष्ट करा.

- प्र.४ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) कृषी अर्थशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती थोडक्यात स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) कृषी उत्पादन कार्य थोडक्यात स्पष्ट करा.
- प्र.५ कृषी आणि उद्योग यांमधील फरक स्पष्ट करा. १२

- 10) Agricultural Prices are generally _____.
- a) Stable
 - b) Fluctuating
 - c) Fixed
 - d) Controlled
- 11) Marketing channels mean _____.
- a) Production
 - b) Distribution path
 - c) Consumption
 - d) Pricing
- 12) Seasonal price fluctuation occurs due to _____.
- a) Demand
 - b) Harvest cycles
 - c) Tax
 - d) Trade

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Scope of Agricultural Economics
- b) Nature of Uncertainty
- c) Law of Diminishing Returns
- d) Demand for Farm Products
- e) Marketing Functions
- f) Price Fluctuations

Q.3 Answer the following questions. (Any Two) 12

- a) Explain the Marketing Structure
- b) Explain the Supply response in Agriculture
- c) Explain the Optimum Factor Combination
- d) Explain the Role of Agriculture in Development.

Q.4 Answer the following questions. (Any One) 12

- a) Briefly explain the Nature and Scope of Agricultural Economics.

OR

- b) Briefly explain the Agricultural Production Function.

Q.5 Discuss the difference between Agricultural and Industry. 12

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Economics Campus) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२६
RM in Economics (230110105)

वार, दिनांक : शुक्रवार, २४-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

कमाल गुण : ६०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) सामाजिक संशोधन म्हणजे काय?
 - अ) वनस्पतींचा अभ्यास
 - ब) समाज आणि मानवी वर्तनाचा अभ्यास
 - क) यंत्रांचा अभ्यास
 - ड) संख्यांचा अभ्यास
- २) परिकल्पना (Hypothesis) म्हणजे ----.
 - अ) अंतिम निष्कर्ष
 - ब) तर्कशून्य अंदाज
 - क) पडताळून पाहण्यायोग्य विधान
 - ड) एखादा सिध्दांत
- ३) नमुना निवड (Sampling) म्हणजे ----.
 - अ) लोकसंख्येचा काही भाग निवडणे
 - ब) संपूर्ण लोकसंख्येचा अभ्यास करणे
 - क) माहितीकडे दुर्लक्ष करणे
 - ड) पैसे गोळा करणे
- ४) संशोधनातील पहिली पायरी कोणती आहे?
 - अ) माहितीचे विश्लेषण
 - ब) अहवाल लेखन
 - क) निष्कर्ष
 - ड) संशोधन विषयाची निश्चिती
- ५) निरीक्षण पध्दती म्हणजे ----.
 - अ) वर्तनाचे काळजीपूर्वक निरीक्षण करणे
 - ब) प्रश्न विचारणे
 - क) अहवाल लिहिणे
 - ड) पुस्तके वाचणे

- ६) संशोधन प्रस्ताव (Research Proposal) म्हणजे ———.
- अ) अंतिम अहवाल ब) संशोधन अभ्यासाची योजना
क) माहिती संकलनाची पध्दत ड) निष्कर्ष
- ७) खालीलपैकी कोणती पध्दत संख्यात्मक (Quantitative) आहे?
- अ) निरीक्षण ब) चर्चा
क) मुलाखत ड) संख्यांवर आधारित सर्वेक्षण
- ८) संशोधनाची उद्दिष्टे म्हणजे ———.
- अ) अस्पष्ट ध्येये ब) अभ्यासाची विशिष्ट साध्ये
क) यादृच्छिक कल्पना ड) निष्कर्ष
- ९) ऐतिहासिक दस्तऐवज म्हणजे ———.
- अ) भूतकाळातील नोंदी ब) भविष्यातील योजना
क) वर्तमानकालीन माहिती ड) यादृच्छिक टिपणे
- १०) खालीलपैकी कोणती पध्दत संभाव्यता नमुना निवड (Probability Sampling) पध्दत आहे?
- अ) कोटा नमुना निवड ब) निर्णय-आधारित नमुना निवड
क) यादृच्छिक नमुना निवड ड) सोयीनुसार नमुना निवड
- ११) प्राथमिक माहिती (Primary Data) म्हणजे ———.
- अ) आधीच प्रकाशित झालेली माहिती
ब) संशोधकाने स्वतः (प्रत्यक्ष) संकलित केलेली माहिती
क) जुनी माहिती
ड) दुय्यम माहिती
- १२) सामाजिक संशोधनात सामान्यतः कोणती पध्दत वापरली जाते?
- अ) सर्वेक्षण ब) स्वयंपाक करणे
क) चित्रकला ड) वाहन चालवणे

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) सामाजिक संशोधनाची व्याख्या करा.
ब) संशोधनातील 'चल' (Variables) म्हणजे काय?
क) संशोधनाचे उद्दिष्ट म्हणजे काय?
ड) नमुना निवड (Sampling) म्हणजे काय?
इ) संशोधन अहवाल म्हणजे काय?
ई) निरीक्षण पध्दती म्हणजे काय?

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १२
- अ) सामाजिक संशोधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) व्यष्टी अभ्यास (Case Study) आणि त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) मुलाखत पध्दतीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ड) यादृच्छिक आणि गुच्छ नमुना निवड पध्दती स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) संभाव्यता नमुन्याचे (Probability Sampling) प्रकार स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) संशोधन आराखड्याचा अर्थ आणि प्रकारांची चर्चा करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १२
- प्राथमिक माहिती संकलनाच्या पध्दती स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Economics Campus) (Semester - I) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
RM in Economics (230110105)

Day & Date: Friday, 24-04-2026
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.

12

- 1) What is Social Research?
 - a) Study of plants
 - b) Study of society and human behavior
 - c) Study of machines
 - d) Study of numbers

- 2) A hypothesis is _____.

a) Final result	b) A guess without logic
c) A testable statement	d) A theory

- 3) Sampling means _____.
 - a) Selecting a part of population
 - b) Studying whole population
 - c) Ignoring data
 - d) Collecting money

- 4) What is the first step in research?

a) Data analysis	b) Report writing
c) Conclusion	d) Formulation of research topic

- 5) Observation method means _____.
 - a) Watching behaviour carefully
 - b) Asking questions
 - c) Writing reports
 - d) Reading books

- 6) A research proposal is _____.

a) Final report	b) Plan of the research study
c) Data collection method	d) Conclusion

- 7) Which is a quantitative method?

a) Observation	b) Discussion
c) Interview	d) Survey with numbers

- 8) Research objectives are _____.
a) Unclear goals
b) Specific aims of the study
c) Random ideas
d) Results
- 9) Historical documents are _____.
a) Past records
b) Future plans
c) Present data
d) Random notes
- 10) Which is a probability sampling method?
a) Quota sampling
b) Judgement sampling
c) Random sampling
d) Convenience sampling
- 11) Primary data is _____.
a) Already published data
b) First- hand data collected by researcher
c) Old data
d) Secondary information
- 12) Which method is commonly used in social research?
a) Survey
b) Cooking
c) Painting
d) Driving

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- a) Define social research.
- b) What are variables in research?
- c) What is a research objective?
- d) What is sampling?
- e) What is a research report?
- f) What is observation method?

Q.3 Answer the following questions. (Any Two) 12

- a) Explain the importance of social research.
- b) Explain case study and its characteristics.
- c) Explain the importance of interview method.
- d) Explain random and cluster sampling.

Q.4 Answer the following questions. (Any One) 12

- a) Explain types of probability sampling.

OR

- b) Discuss the meaning and types of research design.

Q.5 Answer the following questions. 12

Explain the methods of primary data collection.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

M.A. (Economics Campus) (सत्र - I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२६

Agri Business (230110106)

वार, दिनांक: सोमवार, २७-०४-२०२६

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) शेतीवर सर्वाधिक परिणाम करणारा घटक कोणता?
 - अ) हवामान
 - ब) विपणन
 - क) बँकिंग
 - ड) जाहिरात
- २) सरकारने MSP (किमान आधारभूत किंमत) जाहीर करण्याचा उद्देश काय आहे?
 - अ) केवळ ग्राहकांना मदत करणे
 - क) शेतकऱ्यांना किमान किंमत मिळवण्याची खात्री करणे
 - ब) निर्यातीत कपात करणे
 - ड) आयातीत वाढ करणे
- ३) सहकारी विपणनाचे (Cooperative Marketing) वैशिष्ट्य कोणते आहे?
 - अ) वैयक्तिक विक्री
 - ब) मालाचे वर्गीकरण (Grading) नसणे
 - क) साठवणुकीची सोय नसणे
 - ड) सामूहिक वाटाघाटी
- ४) 'श्वेत क्रांती' (White Revolution) कशाशी संबंधित आहे?
 - अ) मत्स्य उत्पादन
 - ब) दूध उत्पादन
 - क) अंडी उत्पादन
 - ड) गहू उत्पादन
- ५) 'जल जीवन मिशन' प्रामुख्याने कशावर लक्ष केंद्रित करते?
 - अ) ग्रामीण कुटुंबे
 - ब) शहरी भाग
 - क) उद्योगधंदे
 - ड) निर्यात बाजारपेठा
- ६) WTO च्या कृषी कराराचा मुख्य उद्देश काय आहे?
 - अ) व्यापारावर निर्बंध घालणे
 - ब) न्याय्य व्यापार पद्धतींना प्रोत्साहन देणे
 - क) निर्यात थांबवणे
 - ड) आयात पूर्णपणे बंद करणे

- ७) अल्पकालीन कृषी कर्जाचा वापर कशासाठी केला जातो?
 अ) जमीन खरेदीसाठी ब) सिंचन प्रकल्पांसाठी
 क) बियाणे आणि खतांसाठी ड) कारखाने उभारण्यासाठी
- ८) भारतातील 'हरित क्रांती' चे जनक कोण आहेत?
 अ) डॉ. एम. एस. स्वामिनाथन ब) वर्गीस कुरियन
 क) नॉर्मन बोरलॉग ड) बी. पी. पाल
- ९) CACP चा पूर्ण विस्तार काय आहे?
 अ) केंद्रीय कृषी नियंत्रण मंडळ ब) कृषी आणि पीक उत्पादन परिषद
 क) कृषी खर्च धोरण समिती ड) कृषी खर्च आणि किंमत आयोग
- १०) बिगर-संस्थात्मक स्रोतांमध्ये (Non-institutional sources) कोणाचा समावेश होतो?
 अ) RBI ब) NABARD
 क) सावकार ड) व्यापारी बँका
- ११) खालीलपैकी कोणते उदाहरण 'यांत्रिकीकरण'चे (Mechanization) आहे?
 अ) ट्रॅक्टर ब) सिंचन
 क) खत ड) पीक फेरपालट
- १२) सहकारी पतसंस्थांचा (Cooperative Credit Societies) मुख्य उद्देश काय असतो?
 अ) नफा वाढवणे ब) शेतकऱ्यांना आर्थिक मदत करणे
 क) बाजारपेठांवर नियंत्रण ठेवणे ड) कर वाढवणे

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) कृषी यांत्रिकीकरण म्हणजे काय?
 ब) 'जल जीवन मिशन' म्हणजे काय?
 क) उद्यानविद्या आणि पुष्पसंवर्धन म्हणजे काय?
 ड) कृषी क्षेत्र आणि अकृषी क्षेत्र यांमधील फरक स्पष्ट करा.
 इ) 'हरित क्रांती' ची व्याख्या करा.
 ई) कृषी क्षेत्रातील जैवतंत्रज्ञानाची व्याख्या करा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) शेतीमधील जैवतंत्रज्ञान आणि यांत्रिकीकरणाची भूमिका स्पष्ट करा.
 ब) भारतातील सिंचनाचे स्रोत आणि त्याचे महत्त्व वर्णन करा.
 क) कृषी-व्यवसायाचा (Agri-business) अर्थ आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
 ड) भारतातील 'श्वेत क्रांती' चे महत्त्व वर्णन करा.

- प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) कृषी विकासात 'राष्ट्रीय कृषी आणि ग्रामीण विकास बँके'ची (NABARD) भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) आर्थिक विकासामध्ये कृषीचे स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १२
- भारतातील कृषी-प्रक्रिया उद्योगांची चर्चा करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
------------	----------

**M.A. (Economics Campus) (Semester - I) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
Agri Business (230110106)**

Day & Date: Monday, 27-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select appropriate word:

12

- 1) Which factor affects agriculture the most?
 - a) Weather
 - b) Marketing
 - c) Banking
 - d) Advertising
- 2) MSP is announced by the government to: _____.
 - a) Help consumers only
 - b) Ensure minimum price to farmers
 - c) Reduce exports
 - d) Increase imports
- 3) Which is a feature of cooperative marketing?
 - a) Individual selling
 - b) No grading
 - c) No storage
 - d) Collective bargaining
- 4) The White Revolution is related to _____.
 - a) Fish production
 - b) Milk production
 - c) Egg production
 - d) Wheat production
- 5) Jal Jeevan Mission mainly focuses on _____.
 - a) Rural households
 - b) Urban areas
 - c) Industries
 - d) Export markets
- 6) WTO agreement on agriculture aims to _____.
 - a) Restrict trade
 - b) Promote fair trade practices
 - c) Stop exports
 - d) Eliminate imports
- 7) Short-term agricultural credit is used for _____.
 - a) Buying land
 - b) Irrigation projects
 - c) Seeds and fertilizers
 - d) Building factories
- 8) The father of the Green Revolution in India is _____.
 - a) Dr. M. S. Swaminathan
 - b) Verghese Kurien
 - c) Norman Borlaug
 - d) B. P. Pal

- 9) CACP stands for _____.
 a) Central Agricultural Control Panel
 b) Council for Agriculture and Crop Production
 c) Committee for Agro Cost Policy
 d) Commission for Agricultural Cost and Prices
- 10) Non-institutional sources include _____.
 a) RBI
 b) NABARD
 c) Moneylenders
 d) Commercial banks
- 11) Which of the following is an example of mechanization?
 a) Tractor
 b) Irrigation
 c) Fertilizer
 d) Crop rotation
- 12) Cooperative credit societies mainly aim to _____.
 a) Maximize profits
 b) Support farmers financially
 c) Control markets
 d) Increase taxes

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) What is agricultural mechanization?
 b) What is Jal Jeevan Mission?
 c) What is horticulture and floriculture?
 d) Differentiate between farm and non-farm sector.
 e) Define Green Revolution.
 f) Define biotechnology in agriculture.

Q.3 Answer the following questions. (Any Two) 12

- a) Explain the role of biotechnology and mechanization in agriculture.
 b) Describe the sources and importance of irrigation in India.
 c) Explain the meaning and scope of agri-business.
 d) Describe the importance of White Revolution in India.

Q.4 Answer the following Question in Detail. (Any One) 12

- a) Explain the role of National Bank for Agriculture and Rural Development (NABARD) in agriculture development.
 b) Explain the nature and importance of agriculture in economic development.

Q.5 Write long answer of the following. 12

Discuss the agro-processing industries in India.

Seat No.	
----------	--

Set P

M.A. (Economics Campus) (सत्र - I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२६
Demography (230110107)

वार, दिनांक: सोमवार, २७-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

कमाल गुण: ६०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) लोकसंख्येचा सिद्धांत खालीलपैकी — या अर्थशास्त्रज्ञाने मांडलेला आहे.
अ) अँडम स्मिथ ब) थॉमस माल्थस
क) कार्ल मार्क्स ड) मार्शल
- २) अनुकूल लोकसंख्या म्हणजे — होय.
अ) खूप जास्त लोकसंख्या
ब) खूप कमी लोकसंख्या
क) साधनसंपत्तीशी सुसंगत लोकसंख्या
ड) लोकसंख्या नसणे
- ३) जनसांख्यिकीय संक्रमण सिद्धांत — असे स्पष्ट करतो.
अ) लोकसंख्या वाढीचे टप्पे ब) व्यापार चक्र
क) महागाई ड) उत्पन्न
- ४) लिंग गुणोत्तर म्हणजे — होय.
अ) १०० स्त्रियांमागे पुरुषांची संख्या
ब) १००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या
क) मुलांची संख्या
ड) लोकसंख्या घनता
- ५) वयोगट रचना म्हणजे — होय.
अ) व्यवसायानुसार वितरण ब) उत्पन्नानुसार वितरण
क) शिक्षणानुसार वितरण ड) वयानुसार लोकसंख्येचे वितरण

- ६) प्रजनन दर म्हणजे ---- होय.
 अ) जन्मदर
 क) स्थलांतर
 ब) मृत्यूदर
 ड) साक्षरता
- ७) मृत्यूदर म्हणजे ---- होय.
 अ) जन्मदर
 क) स्थलांतर
 ब) मृत्यूदर
 ड) लोकसंख्या घनता
- ८) बालमृत्यू म्हणजे ---- होय.
 अ) १५ वर्षाखालील मुलांचा मृत्यू
 ब) ५ वर्षाखालील मुलांचा मृत्यू
 क) १० वर्षाखालील मुलांचा मृत्यू
 ड) १ वर्षाखालील मुलांचा मृत्यू
- ९) स्थलांतर म्हणजे ---- होय.
 अ) एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी जाणे
 ब) व्यवसाय बदल
 क) उत्पन्न वाढ
 ड) शिक्षण बदल
- १०) नागरीकरण म्हणजे ---- होय.
 अ) गावांची वाढ
 क) शेती विकास
 ब) शहरातील लोकसंख्येची वाढ
 ड) उद्योग घट
- ११) भारताचे पहिले लोकसंख्या धोरण ---- रोजी जाहीर झाले.
 अ) १९७५
 क) १९५२
 ब) १९६१
 ड) १९९१
- १२) कुटुंब कल्याण कार्यक्रमाचा उद्देश ---- हा आहे.
 अ) लोकसंख्या नियंत्रण
 क) व्यापार विकास
 ब) औद्योगिक विकास
 ड) निर्यात वाढ

प्र.२ थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

- अ) माल्थसचा लोकसंख्या सिद्धांत
 ब) अनुकूल लोकसंख्या
 क) लिंग गुणोत्तर
 ड) लोकसंख्येची वयोगट रचना
 इ) भारतातील नागरीकरण
 ई) भारतातील लोकसंख्या धोरण

१२

- प्र.३ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १२
- अ) जनसांख्यिकीय संक्रमण सिद्धांताचे टप्पे स्पष्ट करा.
ब) प्रजनन दरावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
क) लिंग व वयोगट रचनेचे निर्धारक स्पष्ट करा.
ड) स्थलांतराची कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) माल्थसच्या लोकसंख्या सिद्धांत स्पष्ट करा.
ब) नागरीकरणाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- जन्मदर म्हणजे काय? भारतातील उच्च जन्मदराची कारणे स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
------------	----------

**M.A. (Economics Campus) (Semester - I) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
Demography (230110107)**

Day & Date: Monday, 27-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select appropriate word:

12

- 1) Who propounded the Malthusian theory of population?

a) Adam Smith	b) Thomas Malthus
c) Karl Marx	d) Marshall

- 2) Optimum population means _____.
 - a) Very high population
 - b) Very low population
 - c) Population equal to resources
 - d) No population

- 3) Demographic transition explains _____.

a) Population growth stages	b) Trade cycle
c) Price rise	d) Inflation

- 4) Sex ratio means _____.
 - a) Number of males per 100 females
 - b) Number of females per 1000 males
 - c) Number of children
 - d) Population density

- 5) Age structure means _____.
 - a) Occupational distribution
 - b) Income distribution
 - c) Education level
 - d) Distribution of population by age group

- 6) Fertility refers to _____.

a) Birth rate	b) Death rate
c) Migration	d) Literacy rate

- 7) Mortality refers to _____.

a) Birth rate	b) Death rate
c) Migration	d) Population density

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Economics Campus) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२६

Macro-Economic Analysis (230110201)

वार, दिनांक : गुरुवार, १६-०४-२०२६

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) राष्ट्रीय उत्पन्न लेखांकन पद्धतीत मुख्यतः ——— चा अभ्यास करते.
अ) वैयक्तिक उत्पन्न ब) एकूण आर्थिक कार्ये
क) कृषी उत्पादन ड) आंतरराष्ट्रीय व्यापार
- २) अर्थव्यवस्थेतील उत्पन्न व खर्चाचा चक्राकार प्रवाह दर्शविणारी ——— ही लेखांकन पद्धती आहे.
अ) खर्च लेखांकन ब) आर्थिक लेखांकन
क) सामाजिक लेखांकन ड) कर लेखांकन
- ३) व्यवहारतोल संतुलन (Balance of Payments) एखाद्या देशाच्या ——— व्यवहारांची नोंद ठेवते.
अ) अंतर्गत ब) देशांतर्गत
क) आंतरराष्ट्रीय ड) कृषी
- ४) व्यापक अर्थशास्त्रामध्ये एकत्रित घटकांच्या अभ्यासात ——— समाविष्ट असते.
अ) वैयक्तिक मागणी ब) राष्ट्रीय उत्पन्न व एकूण उत्पादन
क) एका वस्तूची किंमत ड) एखाद्या उद्योगाचे उत्पादन
- ५) निधी प्रवाहाचे लेखांकन ——— यांच्यातील संबंध दर्शवते.
अ) उत्पादन आणि उपभोग ब) बचत आणि गुंतवणूक
क) निर्यात आणि आयात ड) लोकसंख्या आणि उत्पन्न
- ६) केन्सीयन व्याजदर सिद्धांत ——— वर आधारित आहे.
अ) रोखता प्राधान्य ब) बचत सिद्धांत
क) लोकसंख्या सिद्धांत ड) वेतन सिद्धांत

- ७) बाउमोल मॉडेल ——— चे स्पष्टीकरण देते.
 अ) खंड सिद्धांत
 ब) उत्पादन सिद्धांत
 क) लोकसंख्या वाढ
 ड) व्यवहारासाठी पैशाची मागणी
- ८) टोबिन यांचा पैशाच्या मागणीचा दृष्टिकोण ——— नावाने ओळखला जातो.
 अ) पोर्टफोलिओ संतुलन दृष्टिकोण
 ब) सनातन दृष्टिकोण
 क) उत्पन्न दृष्टिकोण
 ड) सीमांत दृष्टिकोण
- ९) आधुनिक चलन संख्यामान सिद्धांत ——— शी संबंधित आहे.
 अ) मार्शल
 ब) केन्स
 क) रिकार्डो
 ड) फ्रिडमन
- १०) फिलिप्स वक्र ——— या दोन घटकांमधील संबंध दर्शवितो.
 अ) महागाई व बेरोजगारी
 ब) बचत व गुंतवणूक
 क) उत्पन्न व उपभोग
 ड) मागणी व पुरवठा
- ११) तर्कसंगत अपेक्षा सिद्धांत ——— शी संबंधित आहे.
 अ) लुकास
 ब) फिशर
 क) पिगू
 ड) केन्स
- १२) सॅम्युअल्सन व हिक्स यांनी ——— या विषयावर सिद्धांत मांडला.
 अ) लोकसंख्या
 ब) महागाई
 क) व्यापारचक्र
 ड) खंड

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) राजकोषीय धोरणाचे महत्त्व
 ब) आदान – प्रदान लेखांकन पद्धती
 क) त्रीक्षेत्रीय राष्ट्रीय उत्पन्नाचा चक्राकार प्रवाह
 ड) बाउमोलची पैशाच्या मागणीची पद्धत
 इ) अनुकूली अपेक्षा
 ई) महागाईचा संरचनावादी सिद्धांत

प्र.३ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) निधी प्रवाह लेखांकन स्पष्ट करा.
 ब) सरकारी क्षेत्रासह IS-LM मॉडेलचा विस्तार स्पष्ट करा.
 क) तर्कसंगत अपेक्षा स्पष्ट करा.
 ड) महागाई म्हणजे काय? महागाईची कारणे स्पष्ट करा.

- प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
अ) फ्रिडमनचा आधुनिक चलन संख्यामान सिद्धांत स्पष्ट करा.
किंवा
ब) महागाई व फिलिप्स वक्र विश्लेषण स्पष्ट करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १२
सॅम्युअल्सन यांनी मांडलेला व्यापार चक्राचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Economics Campus) (Semester - II) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
Macro-Economic Analysis (230110201)

Day & Date: Thursday, 16-04-2026
 Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat and labelled diagrams wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternative from the options. 12

- 1) National Income Accounting mainly studies _____.
 a) Individual income
 b) Aggregate economic activities
 c) Agricultural production
 d) International trade

- 2) Which accounting system shows the flow of income and expenditure in an economy?
 a) Cost accounting
 b) Financial accounting
 c) Social accounting
 d) Tax accounting

- 3) Balance of Payments records _____ transactions of a country.
 a) Internal
 b) Domestic
 c) International
 d) Agricultural

- 4) In macroeconomics, the study of aggregates includes _____.
 a) Individual demand
 b) National income and total output
 c) Price of a single commodity
 d) Firm's production

- 5) The flow of funds accounting shows the relationship between _____.
 a) Production and consumption
 b) Saving and investment
 c) Export and import
 d) Population and income

- 6) The Keynesian theory of interest is based on _____.
 a) Liquidity preference
 b) Savings theory
 c) Population theory
 d) Wage theory

- 7) Baumol's model explains _____.
 a) Rent theory
 b) Production theory
 c) Population growth
 d) Transactions demand for money

- 8) Tobin's approach to demand for money is known as _____.
 a) Portfolio balance approach b) Classical approach
 c) Income approach d) Marginal approach
- 9) The modern quantity theory of money is associated with _____.
 a) Marshall b) Keynes
 c) Ricardo d) Friedman
- 10) Phillips curve shows relationship between _____.
 a) Inflation and Unemployment b) Saving and Investment
 c) Income and Consumption d) Demand and Supply
- 11) Rational expectations theory is associated with _____.
 a) Lucas b) Fisher
 c) Pigou d) Keynes
- 12) Samuelson and Hicks developed theories of _____.
 a) Population b) Inflation
 c) Business cycles d) Rent

Q.2 Write Short notes. (Any Four)

12

- a) Importance of Fiscal Policy.
 b) Input - Output Accounting method.
 c) Three sector circular flow of national income.
 d) Baumol's Approach to Demand for Money.
 e) Adaptive Expectations.
 f) Structuralist Theory of Inflation.

Q.3 Write short answers. (Any Two)

12

- a) Explain the Flow of Funds Accounting.
 b) Explain the extension of IS-LM model with government sector.
 c) Explain Rational Expectations.
 d) What is meant by inflation? Explain the causes of inflation.

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One)

12

- a) Explain Friedman's Modern Quantity Theory of Money.

OR

- b) Explain inflation and Phillips curve analysis.

Q.5 Answer the following question in detail.

12

Explain the theories of business cycles developed by Samuelson.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

M.A. (Economics Campus) (Semester - II) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
Econometrics (230110202)

Day & Date: Saturday, 18-04-2026
 Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat and labelled diagrams wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.**12**

- 1) What is Econometrics?
 - a) Study of only mathematics
 - b) Application of statistical methods to economic data
 - c) Study of only economic theory
 - d) Study of graphs

- 2) The main objective of econometrics is to _____.
 - a) Develop theories
 - b) Measure economic relationships
 - c) Collect data
 - d) Draw diagrams

- 3) Which of the following is included in the General Linear Model (GLM)?

a) Dependent variable	b) Independent variables
c) Error term	d) All of the above

- 4) If $E(X) = 10$ and $\text{Var}(X) = 9$, what is the standard deviation?

a) 2	b) 3
c) 9	d) 10

- 5) The method of least squares minimizes _____.

a) Sum of errors	b) Sum of squared errors
c) Mean of errors	d) Variance

- 6) In a normal distribution _____.

a) Mean = Median = Mode	b) Mean > Median
c) Median > Mode	d) All are different

- 7) Given $Y = 5 + 2X$ find Y when $X = 3$.

a) 10	b) 11
c) 12	d) 13

- 8) Type-I error occurs when _____.
 a) A true hypothesis is rejected
 b) A false hypothesis is accepted
 c) Both are correct
 d) None of the above
- 9) The t-test is used for _____.
 a) Testing means
 b) Testing variance
 c) Testing correlation
 d) Testing regression
- 10) If $R^2 = 0.64$, then the correlation coefficient r is _____.
 a) 0.6
 b) 0.7
 c) 0.8
 d) 0.9
- 11) OLS estimators are _____.
 a) Biased
 b) BLUE
 c) Random
 d) Inefficient
- 12) If correlation coefficient $r = -1$, then the relationship is _____.
 a) Perfect positive
 b) Perfect negative
 c) No relationship
 d) Weak relationship

Q.2 Write Short Notes. (Any Four) 12

- a) Concept of econometrics
 b) The concept of Hypothesis Testing
 c) Define parameter estimation.
 d) Concept of probability
 e) Explain the t - test.
 f) Type-I and Type-II Errors

Q.3 Write Short Answers. (Any Two) 12

- a) What is Probability? Give one simple example.
 b) Explain the scope of Econometrics.
 c) Define Expectation with a simple example.
 d) What are the main objectives of Econometrics?

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One) 12

- a) What is the linear regression model? Explain the applications of linear regression model.

OR

- b) What are the characteristics and types of hypotheses?

Q.5 What is meant by Econometrics? Explain the importance of econometrics. 12

- 10) Pie chart represents _____.
 a) Frequency
 b) Trend
 c) Percentage distribution
 d) Growth
- 11) Histogram is used for _____.
 a) Discrete data
 b) Time series
 c) Continuous data
 d) Ratios
- 12) Bar diagram is mainly used for _____.
 a) Trend
 b) Comparison
 c) Growth
 d) Frequency

Q.2 Write Short Notes. (Any Four) 12

- a) Merits of standard deviation
- b) Importance of MS-excel
- c) Merits of mean
- d) Input device
- e) Importance of graphical presentation
- f) Importance of SGR & CGR

Q.3 Write Short Answers. (Any Two) 12

- a) What is primary and secondary memory?
- b) What are the basis components of computer?
- c) Explain the importance of programs.
- d) Explain the importance of Ogive Curve.

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One) 12

- a) What is Regression Analysis? Explain the regression equations of Y on X and X on Y with suitable examples.

OR

- b) Explain the importance of growth rate analysis in social sciences.

Q.5 What is meant by computer? Explain the different types of the computer. 12

- ८) आरबीआयची नियंत्रणे म्हणजे ----.
- अ) वित्तीय धोरण ब) मौद्रिक धोरण
क) औद्योगिक धोरण ड) व्यापार धोरण
- ९) पी. डी. एस. चा पूर्ण फॉर्म ---- आहे.
- अ) सार्वजनिक वितरण प्रणाली ब) किंमत वितरण प्रणाली
क) सार्वजनिक मागणी प्रणाली ड) उत्पादन वितरण प्रणाली
- १०) खाजगीकरणामुळे ---- होते.
- अ) सरकारी नियंत्रण ब) कार्यक्षमता
क) अनुदानात वाढ ड) करांमध्ये वाढ
- ११) कृषी वित्तपुरवठ्यामध्ये ---- समाविष्ट आहे.
- अ) कर्ज ब) कर
क) आयात ड) निर्यात
- १२) औद्योगिकीकरणामुळे ---- वाढते.
- अ) बेरोजगारी ब) विकास
क) गरिबी ड) चलनवाढ

प्र.२ संक्षिप्त टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

१२

- अ) कृषी विपणन
ब) हरित क्रांतीची वैशिष्ट्ये
क) आर्थिक नियोजनाची उद्दिष्ट्ये
ड) वित्तीय संघराज्यवाद
इ) सार्वजनिक क्षेत्राची भूमिका
ई) सेबीची कार्ये

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) कृषी किंमत धोरण स्पष्ट करा.
ब) पंचवार्षिक योजनांची रणनीती स्पष्ट करा.
क) लघुउद्योग स्पष्ट करा.
ड) वित्तीय क्षेत्रातील सुधारणा स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) भारतातील आर्थिक नियोजन थोडक्यात स्पष्ट करा.
ब) कृषी क्षेत्रातील सुधारणा थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.५ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१२

आरबीआयचे मौद्रिक धोरण आणि त्याची साधने यावर चर्चा करा.

- 10) Privatization leads to _____.
a) Government control b) Efficiency
c) Subsidy increase d) Tax increase
- 11) Agricultural Finance includes _____.
a) Loans b) Taxes
c) Imports d) Exports
- 12) Industrialization Promotes _____.
a) Unemployment b) Growth
c) Poverty d) Inflation

Q.2 Write Short Notes. (Any Four) 12

- a) Agricultural Marketing
- b) Features of Green Revolution
- c) Objectives of Economic Planning
- d) Fiscal Federalism
- e) Role of Public Sector
- f) Functions of SEBI

Q.3 Answer the following questions. (Any Two) 12

- a) Explain the Agricultural Price Policy.
- b) Explain the Strategy of Five-Year Plans.
- c) Explain the Small-scale Industries.
- d) Explain the Financial Sector Reforms.

Q.4 Answer the following question. (Any One) 12

- a) Briefly explain the Economic Planning in India.
- b) Briefly explain the Agricultural Sector Reforms.

Q.5 Answer the following question. 12

Discuss the Monetary Policy of RBI and its Tools.

- ७) वित्तीय मध्यस्थांची भूमिका ——— असते.
 अ) व्यवहार सुलभ करणे ब) बचत एकत्रित करणे
 क) कर्ज देणे ड) जोखीम व्यवस्थापित करणे
- ८) वित्तीय बाजाराच्या संरचनेत ——— समाविष्ट असते.
 अ) मुद्रा बाजार ब) बँका
 क) भांडवल बाजार ड) वरील सर्व
- ९) ——— प्रकारच्या बँकेला ठेवी स्वीकारण्याचा आणि कर्ज देण्याचा परवाना असतो.
 अ) मर्चंट बँक ब) सहकारी बँक
 क) कमर्शियल बँक ड) इन्व्हेस्टमेंट बँक
- १०) वायुरूप व्यवहारांशी ——— प्रकारची विनिमय दर जोखीम संबंधित असते.
 अ) आर्थिक जोखीम ब) व्यवहार जोखीम
 क) आकस्मिक जोखीम ड) भाषांतर जोखीम
- ११) सरकारी प्रतिभूतींचा प्राथमिक फायदा ——— आहे.
 अ) उच्च परतावा ब) कमी जोखीम
 क) लवचिकता ड) तरलता
- १२) ——— बाजार अल्पकालीन आणि दीर्घकालीन कर्ज पुरवतो.
 अ) वस्तू ब) भांडवल
 क) वित्तीय ड) पैसा

प्र.२ संक्षिप्त टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) IRDA ची उद्दिष्ट्ये
 ब) मौद्रिक धोरणाची कार्ये
 क) गुंतवणूक बँक
 ड) भांडवली बाजार
 इ) कमर्शियल पेपर
 ई) अवमूल्यन

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) वित्तीय प्रणालीची रचना स्पष्ट करा.
 ब) प्रतिभूतींसाठीचा दुय्यम बाजार स्पष्ट करा.
 क) व्यावसायिक बँकेची पतनिर्मिती आणि तिचे नियंत्रण स्पष्ट करा.
 ड) भारतातील विकास बँकांची भूमिका स्पष्ट करा.

- प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
अ) SEBI च्या स्थापनेमागील गरज स्पष्ट करा.
ब) वित्तीयप्रणाली आणि आर्थिक विकासाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १२
बँक आणि बिगर-बँकिंग वित्तीय संस्था यांमधील फरक थोडक्यात स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Economics Campus) (Semester-II) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
Financial Markets & Institutions (230110207)

Day & Date: Thursday, 23-04-2026
 Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select appropriate word:

12

- 1) _____ is the banking service facilitates International Trade.
 - a) Draft
 - b) Cheque
 - c) Letter of Credit
 - d) Bill of Exchange
- 2) _____ is the type of insurance is regulated by IRDA.
 - a) General insurance
 - b) Life insurance
 - c) Health insurance
 - d) All of the above
- 3) _____ is the factor affects International Liquidity.
 - a) International trade
 - b) Balance of payments
 - c) Exchange rates
 - d) All of the above
- 4) _____ is the institution regulates International Financial Transactions.
 - a) Financial Stability Board
 - b) Bank for International Settlements
 - c) World Bank
 - d) IMF
- 5) SEBI act established in _____.
 - a) 1972
 - b) 1956
 - c) 1982
 - d) 1992
- 6) _____ is the typical tenure of Commercial Bills.
 - a) 1-3 years
 - b) 5-10 years
 - c) 30-90 days
 - d) 6-12 months
- 7) Financial intermediaries are the role of _____.
 - a) To facilitate transactions
 - b) To mobilize savings
 - c) To provide loans
 - d) To manage risk
- 8) Structure of financial market includes _____.
 - a) Money market
 - b) Banks
 - c) Capital market
 - d) All of the above

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Economics Campus) (सत्र – III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२६
Public Finance (230110301)

वार, दिनांक : शुक्रवार, १७-०४-२०२६
वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

कमाल गुण: ६०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) बजेट गुणकाचे सूत्र ---- आहे.
अ) $k = 1/MPC$ ब) $k = 1/(1 - MPC)$
क) $k = MPC/(1 - MPC)$ ड) $k = 1/(1 + MPC)$
- २) ---- उद्योग कार्टेलशाहीसाठी ओळखला जातो.
अ) आरोग्य सेवा ब) वित्त
क) तेल आणि वायू ड) तंत्रज्ञान
- ३) ---- हा बाजार संरचनेचा प्रकार आहे जो संगनमतास प्रोत्साहन देतो.
अ) अल्पाधिकार ब) मक्तेदारी
क) पूर्ण स्पर्धा ड) यापैकी काहीही नाही
- ४) ---- हे सरकारी आर्थिक नियोजनाचे उद्दिष्ट आहे.
अ) आर्थिक वाढीस प्रोत्साहन देणे
ब) गरिबी कमी करणे
क) रोजगार वाढवणे
ड) वरील सर्व
- ५) वाईजमन-पीकॉक गृहीतक ---- या वर्षी सादर केले गेले.
अ) १९६१ ब) १९६२
क) १९११ ड) १८८३
- ६) बाजार नियमनामध्ये खर्च – लाभ विश्लेषणाचा उद्देश ---- आहे.
अ) परिणामकारकतेचे मूल्यांकन करणे
ब) कार्यक्षमतेचे मूल्यांकन करणे
क) व्यवहार्यता निश्चित करणे
ड) वरील सर्व

- प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) "आर्थिक नियोजन आणि विकासासाठी सरकार एक घटक" स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) सार्वजनिक कर्जाची परतफेड स्पष्ट करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १२
- सार्वजनिक खर्चाची कारणे आणि परिणाम थोडक्यात स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	----------

M.A. (Economics Campus) (Semester - III) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
Public Finance (230110301)

Day & Date: Friday, 17-04-2026
 Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.

12

- 1) Budget Multiplier formula is _____.
 - a) $k = 1/MPC$
 - b) $k = 1/(1 - MPC)$
 - c) $k = MPC/(1 - MPC)$
 - d) $k = 1/(1 + MPC)$
- 2) _____ industry is known for Cartelization.
 - a) Healthcare
 - b) Finance
 - c) Oil and gas
 - d) Technology
- 3) _____ is the type of Market Structure facilitates Collusion.
 - a) Oligopoly
 - b) Monopoly
 - c) Perfect Competition
 - d) None of the above
- 4) _____ is the objective of Government Economic Planning.
 - a) To promote economic growth
 - b) To reduce poverty
 - c) To increase employment
 - d) All of the above
- 5) The Wiseman-Peacock Hypothesis introduced in the year was _____.
 - a) 1961
 - b) 1962
 - c) 1911
 - d) 1883
- 6) _____ is the purpose of Cost-benefit Analysis in Market Regulation.
 - a) To evaluate effectiveness
 - b) To assess efficiency
 - c) To determine feasibility
 - d) All of the above
- 7) _____ source of Revenue is Compulsory.
 - a) Grant
 - b) Fee
 - c) Fine
 - d) Tax
- 8) _____ factor affects Consumer.
 - a) Quality
 - b) Price
 - c) Availability
 - d) All of the above

- 9) _____ is determines the Incidence of a Tax.
a) Elasticity of demand b) Elasticity of supply
c) Tax rate d) All of the above
- 10) _____ is the main objective of increasing state activities according to Wagner's Law.
a) Population growth b) Urbanization
c) Economic growth d) Technological advancements
- 11) _____ document outlines the Central Government's estimated Revenue & Expenditure.
a) Budget proposal b) Budget appropriation
c) Budget estimate d) Budget report
- 12) _____ is the difference between Private Good and Public Good.
a) Private goods are excludable
b) Public goods are non-rivalrous
c) Private goods are non-excludable
d) Public goods are rivalrous

Q.2 Write Short Notes. (Any Four)**12**

- a) Effect of Taxation
- b) Public Debt Management
- c) Market Failure
- d) Characteristics of Private Goods
- e) Incidence of Taxation
- f) Barriers in Collusion

Q.3 Answer the following question. (Any Two)**12**

- a) Explain the Wiseman-Peacock Hypothesis.
- b) Explain the Importance of Regulation of Market.
- c) Explain the Characteristics of Indian Mixed Economy.
- d) Explain the Recent State Government Budget.

Q.4 Answer the following question. (Any One)**12**

- a) Explain the "Government as an Agent for Economic Planning and Development".

OR

- b) Explain the Redemption of Public Debt.

Q.5 Answer the following question in detail.**12**

Briefly Explain the Causes & effect of Public Expenditure.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Economics Campus) (Semester - III) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
Mathematical Economics (230110302)

Day & Date: Monday, 20-04-2026
 Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat and labelled diagrams wherever necessary.

Q.1 Choose the correct option and write the correct answer. 12

- 1) Mathematical economics mainly uses _____ to analyze economic problems.
 - a) Historical methods
 - b) Mathematical symbols and equations
 - c) Psychological analysis
 - d) Political analysis

- 2) The main purpose of mathematical economics is to _____.
 - a) Study only qualitative analysis
 - b) Eliminate economic theories
 - c) Study only statistics
 - d) Simplify economic theories using mathematical models

- 3) If Total Revenue (TR) = $P \times Q$ and $P = 10$, $Q = 5$ then $TR =$ _____?
 - a) 50
 - b) 45
 - c) 40
 - d) 60

- 4) A matrix having same number of rows and columns is called _____.
 - a) Row Matrix
 - b) Column Matrix
 - c) Square Matrix
 - d) Null Matrix

- 5) If Matrix $A = \begin{bmatrix} 2 & 3 \\ 4 & 5 \end{bmatrix}$ then determinant $|A| =$ _____?
 - a) -2
 - b) 2
 - c) 10
 - d) 22

- 6) If function is given by $f(x) = 2x + 3$, then $f(4) =$ _____?
 - a) 8
 - b) 9
 - c) 10
 - d) 11

- 7) Demand function shows the relationship between _____.
 - a) Income and saving
 - b) Price and quantity demanded
 - c) Cost and output
 - d) Wage and labour

- 8) Price elasticity of demand is measured as _____.
 a) Cost / Revenue
 b) Price / Quantity
 c) Quantity / Price
 d) Percentage change in demand / Percentage change in price
- 9) If price increases from 10 to 12 and quantity demanded falls from 20 to 15, demand is _____.
 a) Perfectly elastic
 b) Elastic
 c) Inelastic
 d) Unitary elastic
- 10) According to Keynes, consumption mainly depends on _____.
 a) Price level
 b) Income
 c) Population
 d) Interest rate
- 11) Multiplier (K) is calculated as _____.
 a) $K = 1 / MPC$
 b) $K = 1 / (1 - MPC)$
 c) $K = MPC / MPS$
 d) $K = MPS / MPC$
- 12) If $MPC = 0.8$ then multiplier (K) = _____?
 a) 5
 b) 3
 c) 4
 d) 2

Q.2 Write short notes. (Any Four) 12

- a) Consumer surplus.
 b) Linear production function.
 c) Substitution effect.
 d) Role of mathematical economics.
 e) Short run production function.
 f) Dynamic multiplier.

Q.3 Write short answers. (Any Two) 12

- a) Explain the importance mathematics in economics.
 b) Explain the types of elasticity of demand.
 c) Explain the acceleration principles.
 d) Explain the types of function.

Q.4 Write the detail answers. (Any One) 12

- a) If $Q = 20 - 6P$, what will be demand at $P = 5, P = 12, P = 16$?
 b) What is matrix? Explain the various determinants of matrix.

Q.5 If the consumption function is $C = 15 + 0.5(y)$ and $I = 50$, then at the equilibrium level, $Y = C + I$. 12

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Economics Campus) (सत्र – III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२६
Monetary Economics (230110303)

वार, दिनांक : बुधवार, २२-०४-२०२६

कमाल गुण : ६०

वेळ: दुपारी ११:०० ते ०१:३०

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) खालीलपैकी ---- हे पैशाचे मुख्य कार्य आहे.
अ) मूल्य साठवण ब) विनिमयाचे माध्यम
क) पुढील देयकाचे प्रमाण ड) मूल्य हस्तांतरण
- २) खालीलपैकी ---- हा अंतर्गत मूल्य नसलेला पैसा आहे.
अ) धातूचा पैसा ब) फियाट पैसा (Fiat money)
क) वस्तू पैसा ड) कागदी पैसा
- ३) मालमत्तेची तरलता (Liquidity) म्हणजे ---- होय.
अ) नफा
ब) जोखीम
क) मालमत्ता सहज रोख पैशात रूपांतर करण्याची क्षमता
ड) परताव्याचा दर
- ४) खालीलपैकी ---- याला उच्च शक्तिशाली पैसा (High Powered Money) म्हणतात.
अ) बँक पैसा ब) टोकन पैसा
क) पत पैसा ड) राखीव पैसा
- ५) रोखता पसंती (Liquidity Preference) ही संकल्पना ---- मांडली.
अ) मार्शल ब) केन्स
क) फिशर ड) पिगू
- ६) केन्स यांनी पैशाची मागणी ---- हेतूंमध्ये विभागली आहे.
अ) तीन ब) दोन
क) चार ड) पाच

- ७) उपभोग फलन (Consumption Function) — या संबंधाचे दर्शन घडवते.
 अ) उत्पन्न व बचत ब) उत्पन्न व उपभोग
 क) उत्पन्न व गुंतवणूक ड) उपभोग व बचत
- ८) सीमान्त उपभोग प्रवृत्ती (Marginal Propensity to Consume) म्हणजे — होय.
 अ) एकूण उपभोग
 ब) एकूण बचत
 क) एकूण उत्पन्न
 ड) उत्पन्नातील बदलामुळे उपभोगातील बदल
- ९) गुणक (Multiplier) ही संकल्पना — यांनी मांडली आहे.
 अ) केन्स ब) अँडम स्मिथ
 क) रिकार्डो ड) मार्शल
- १०) प्रवेग तत्त्व (Accelerator Principle) — शी संबंधित आहे.
 अ) बचत ब) गुंतवणूक
 क) उपभोग ड) कर
- ११) भावाढ (Inflation) म्हणजे — होय.
 अ) किंमती स्थिर राहणे ब) किमतींची घट
 क) सर्वसाधारण किमतींची वाढ ड) बेरोजगारी वाढ
- १२) व्यापारचक्राचा (Trade Cycle) — हा टप्पा आहे.
 अ) तेजी ब) घसरण
 क) मंदी ड) वरील सर्व

प्र.२ थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

१२

- अ) उच्च शक्तिशाली पैसा
 ब) पैशाची साठा (Stock) आणि प्रवाह (Flow) संकल्पना
 क) पैशाच्या पुरवठ्याचे मापन
 ड) गुंतवणूक कार्याचे निर्धारक
 इ) तरलता प्राधान्य सिध्दांत
 ई) स्थिरीकरण धोरणाची उद्दिष्टे

प्र.३ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) विकसनशील देशांच्या आर्थिक विकासात पैशाची भूमिका स्पष्ट करा.
 ब) पैशाच्या पुरवठ्याचे निर्धारक स्पष्ट करा.
 क) केन्सचा उपभोगाचा नियम स्पष्ट करा.
 ड) व्यापार चक्राचे टप्पे स्पष्ट करा.

- प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) आधुनिक अर्थव्यवस्थेत पैशाची कार्ये व महत्त्व स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) केन्सचा पैशाच्या मागणीचा सिध्दांत स्पष्ट करा.
- प्र.५ गुंतवणूक म्हणजे काय? गुंतवणूकीचे महत्त्व स्पष्ट करा. १२

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

M.A. (Economics Campus) (Semester - III) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
Monetary Economics (230110303)

Day & Date: Wednesday, 22-04-2026
 Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat and labelled diagrams wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.**12**

- 1) Which of the following is the primary function of money?
 - a) Store of value
 - b) Medium of exchange
 - c) Standard of deferred payment
 - d) Transfer of value

- 2) Money which has no intrinsic value is called?
 - a) Metallic money
 - b) Fiat money
 - c) Commodity money
 - d) Paper money

- 3) Liquidity of an asset means _____.
 - a) Profitability
 - b) Risk
 - c) Ease of converting asset into cash
 - d) Rate of return

- 4) High-powered money is also known as _____.
 - a) Bank money
 - b) Token money
 - c) Credit money
 - d) Reserve money

- 5) The concept of Liquidity Preference was given by _____.
 - a) Marshall
 - b) Keynes
 - c) Fisher
 - d) Pigou

- 6) Keynes classified demand for money into _____.
 - a) Three motives
 - b) Two motives
 - c) Four motives
 - d) Five motives

- 7) Consumption function shows relationship between _____.
 - a) Income and saving
 - b) Income and consumption
 - c) Income and investment
 - d) Consumption and saving

- 8) Marginal Propensity to Consume refers to _____.
 a) Total consumption
 b) Total saving
 c) Total income
 d) Change in consumption due to change in income
- 9) Multiplier concept is associated with _____.
 a) Keynes
 b) Adam Smith
 c) Ricardo
 d) Marshall
- 10) Accelerator principle is related to _____.
 a) Saving
 b) Investment
 c) Consumption
 d) Taxation
- 11) Inflation refers to _____.
 a) Stability in prices
 b) Fall in price level
 c) Rise in general price level
 d) Increase in unemployment
- 12) Which of the following is a phase of trade cycle?
 a) Prosperity
 b) Recession
 c) Depression
 d) All of the above

Q.2 Write Short Notes. (Any Four)

12

- a) High Powered Money
 b) Stock and Flow Concept of Money
 c) Measures of Money Supply
 d) Determinants of Investment Function
 e) Liquidity Preference Theory of Interest
 f) Objectives of Stabilization Policy

Q.3 Answer the following questions. (Any Two)

12

- a) Explain the role of money in economic development of developing countries.
 b) Explain the determinants of money supply.
 c) Explain Keynesian law of consumption.
 d) Explain the phases of trade cycle.

Q.4 Answer the following questions. (Any One)

12

- a) Explain the functions and importance of money in modern economy.

OR

- b) Discuss Keynesian theory of demand for money.

Q.5 What is investment? Explain the importance of investment.

12

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Economics Campus) (सत्र – III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२६
Human Development (230110306)

वार, दिनांक: शुक्रवार, २४-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ११:०० ते ०१:३०

कमाल गुण : ६०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. १२
- १) मानवी भांडवल म्हणजे ——.
 - अ) भौतिक मालमत्ता
 - ब) नैसर्गिक संसाधने
 - क) व्यक्तीची कौशल्ये आणि ज्ञान
 - ड) यंत्रसामग्री
 - २) 'क्षमता दृष्टीकोन' (Capability Approach) कोणाद्वारे विकसित केला गेला?
 - अ) अँडम स्मिथ
 - ब) अमर्त्य सेन
 - क) कार्ल मार्क्स
 - ड) जे. एम. केन्स
 - ३) उपयोगिता सामान्यतः कशाद्वारे मोजली जाते?
 - अ) समाधान किंवा आनंद
 - ब) उत्पन्न
 - क) वस्तू
 - ड) उत्पादन
 - ४) आर्थिक सुरक्षा म्हणजे ——.
 - अ) लष्करी सामर्थ्य
 - ब) व्यापार
 - क) शिक्षण
 - ड) स्थिर उत्पन्न आणि रोजगार
 - ५) 'जीवनमानाचा भौतिक गुणवत्ता निर्देशांक' (PQLI) कशावर लक्ष केंद्रित करतो?
 - अ) उत्पन्न
 - ब) मानवाच्या मूलभूत गरजा
 - क) व्यापार
 - ड) उत्पादन
 - ६) 'मानवी दारिद्र्य निर्देशांक' (HPI) कशाचे मापन करतो?
 - अ) संपत्ती
 - ब) व्यापार
 - क) वंचितता
 - ड) उत्पादन

- ७) 'मानव संसाधन विकास' (HRD) कशावर भर देतो?
 अ) सर्वांगीण कल्याण ब) कौशल्य विकास आणि उत्पादकता
 क) पर्यावरण ड) संस्कृती
- ८) पर्यावरणीय सुरक्षा म्हणजे -----.
 अ) प्रदूषण नियंत्रण आणि शाश्वतता
 ब) व्यापार
 क) उद्योग
 ड) उत्पन्न
- ९) जीवनमानाची गुणवत्ता यामध्ये कशाचा समावेश होतो?
 अ) केवळ उत्पन्न ब) आरोग्य, शिक्षण आणि कल्याण
 क) केवळ उत्पादन ड) केवळ व्यापार
- १०) 'मानव विकास निर्देशांक (HDI) कोणाद्वारे मांडला गेला?
 अ) IMF
 ब) WTO
 क) संयुक्त राष्ट्र विकास कार्यक्रम
 ड) जागतिक बँक
- ११) 'वस्तु आधारित दृष्टीकोन' कशावर लक्ष केंद्रित करतो?
 अ) स्वातंत्र्य ब) वस्तु आणि संसाधने
 क) क्षमता ड) अधिकार
- १२) आरोग्य मानवी भांडवलात कशाद्वारे सुधारणा घडवून आणते?
 अ) कार्यक्षमता कमी करुन ब) शिक्षण कमी करुन
 क) आयात वाढवून ड) उत्पादकता वाढवून

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) अन्न सुरक्षा म्हणजे काय?
 ब) आर्थिक सुरक्षेचे स्पष्टीकरण द्या.
 क) मानवी भांडवलाचे सामाजिक निर्धारक (घटक) चर्चा करा.
 ड) मानवी संसाधन विकास (HRD) ची व्याख्या करा.
 इ) 'क्षमता आणि स्वातंत्र्य' या संकल्पनेचे स्पष्टीकरण द्या.
 ई) 'उपयोगिता दृष्टीकोना'चे स्पष्टीकरण द्या.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) मानवी भांडवल निर्मितीची प्रक्रिया आणि आर्थिक विकासामध्ये तिचे असलेले महत्त्व यांची चर्चा करा.
 ब) 'जीवनमानाचा दर्जा' (Quality of Life) ही संकल्पना आणि तिचे निर्धारक स्पष्ट करा.

- क) 'जीवनमानाच्या भौतिक दर्जाचा निर्देशांक' (PQLI) याचे वर्णन करा.
ड) अन्नधान्याच्या उत्पादनातील घटीची कारणे स्पष्ट करा.

- प्र.४ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १२
अ) मानवी दारिद्र्य निर्देशांकाचे (HPI) प्रमुख पैलू स्पष्ट करा.
किंवा
ब) पर्यावरणीय सुरक्षेचे महत्त्व
- प्र.५ मानव विकास निर्देशांक (HDI) काढण्याच्या प्रक्रियेचे स्पष्टीकरण द्या. १२

Seat No.	
-----------------	--

Set **P**

**M.A. (Economics Campus) (Semester - III) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
Human Development (230110306)**

Day & Date: Friday, 24-04-2026
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.**12**

- 1) Human capital refers to _____.
 - a) Physical assets
 - b) Natural resources
 - c) Skills and knowledge of individuals
 - d) Machinery
- 2) The Capability Approach was developed by _____.
 - a) Adam Smith
 - b) Amartya Sen
 - c) Karl Marx
 - d) J. M. Keynes
- 3) Utility is commonly measured through _____.
 - a) Satisfaction or happiness
 - b) Income
 - c) Goods
 - d) Production
- 4) Economic security refers to _____.
 - a) Military strength
 - b) Trade
 - c) Education
 - d) Stable income and employment
- 5) The Physical Quality of Life Index (PQLI) focuses on _____.
 - a) Income
 - b) Basic human needs
 - c) Trade
 - d) Production
- 6) Human Poverty Index (HPI) measures _____.
 - a) Wealth
 - b) Trade
 - c) Deprivation
 - d) Production
- 7) Human Resource Development (HRD) focuses on _____.
 - a) Overall well-being
 - b) Skill development and productivity
 - c) Environment
 - d) Culture

- 8) Environmental security refers to _____.
 a) Pollution control and sustainability
 b) Trade
 c) Industry
 d) Income
- 9) Quality of life includes _____.
 a) Only income
 b) Health, education, and well-being
 c) Only production
 d) Only trade
- 10) The Human Development Index (HDI) was introduced by _____.
 a) IMF
 b) WTO
 c) United Nations Development Programme
 d) World Bank
- 11) Commodity-based approach focuses on _____.
 a) Freedom
 b) Gods and resources
 c) Capabilities
 d) Rights
- 12) Health improves human capital by _____.
 a) Reducing efficiency
 b) Reducing education
 c) Increasing imports
 d) Increasing productivity

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) What is Food Security?
 b) Explain the Economic security
 c) Discuss the social determinants of human capital
 d) Define Human Resource Development (HRD).
 e) Explain the concept of Capabilities and Freedoms.
 f) Explain utility approach.

Q.3 Answer the following questions. (Any Two)

12

- a) Discuss the process of human capital formation and its importance in economic development.
 b) Explain the concept of quality of life and its determinants.
 c) Describe the Physical Quality of Life Index (PQLI).
 d) Explain which reasons for decline food grains.

Q.4 Answer the following questions. (Any One)

12

- a) Explain the key dimensions of the Human Poverty Index (HPI).
OR
 b) Importance of Environmental Security.

Q.5 Explain the process of computing the Human Development Index (HDI).

12

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
अ) वाहतुक आणि दळणवळणाची सामाजिक-आर्थिक आणि राजकीय कार्ये स्पष्ट करा.

किंवा

ब) महाराष्ट्र राज्य रस्ते वाहतुक महामंडळाचे (MSRTC) महत्त्व काय आहे?

प्र.५ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १२
"भारतातील रेल्वे वाहतूक विकास" यावर चर्चा करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Economics Campus) (सत्र – IV) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२६
International Trade and Finance (230110401)

वार, दिनांक: गुरुवार, १६-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

कमाल गुण: ६०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

१२

- १) — हे गॅट (GATT) कराराचे मुख्य वैशिष्ट्य आहे.
 - अ) शुल्कात कपात
 - ब) शुल्कात वाढ
 - क) संरक्षणवादाला प्रोत्साहन
 - ड) व्यापार तुटीत घट
- २) निश्चित विनिमय दरांचा व्यापारावरील परिणाम — आहे.
 - अ) व्यापारातील अनिश्चितता वाढवते
 - ब) व्यापारातील अनिश्चितता कमी करते
 - क) व्यापारावर कोणताही परिणाम होत नाही
 - ड) व्यापार तुटीस कारणीभूत ठरते
- ३) एन.ए.एफ.टी.ए. (N.A.F.T.A.) चे पूर्ण रूप — आहे.
 - अ) नॉर्थ अमेरिकन फ्री ट्रेड अॅग्रीमेंट (North American Free Trade Agreement)
 - ब) नॉर्थ अमेरिकन फेअर ट्रेड अॅग्रीमेंट (North American Fair Trade Agreement)
 - क) नॉर्थ अमेरिकन फ्री ट्रेड असोसिएशन (North American Free Trade Association)
 - ड) नॉर्थ अमेरिकन फेअर ट्रेड असोसिएशन (North American Fair Trade Association)
- ४) — हा मुक्त व्यापाराचा एक फायदा आहे.
 - अ) वाढलेली आर्थिक वाढ
 - ब) सुधारलेले राहणीमान
 - क) वाढलेल्या रोजगाराच्या संधी
 - ड) वाढलेले आर्थिक विशेषीकरण

- प्र.२ संक्षिप्त टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) १२
- अ) व्यापारातून मिळणाऱ्या लाभांचे मापन
 ब) स्थिर विनिमय दर
 क) जकातीची संकल्पना
 ड) व्यापार संतुलनाचे घटक
 इ) UNCTAD ची कार्ये
 ई) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराची व्याख्या
- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १२
- अ) GATT ची कार्ये स्पष्ट करा.
 ब) अनुकूल आणि प्रतिकूल देयता संतुलन स्पष्ट करा.
 क) मुक्त व्यापार सिद्धांत स्पष्ट करा.
 ड) आंतरराष्ट्रीय चलन प्रणाली स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) निरपेक्ष प्रगत सिद्धांत थोडक्यात स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या क्राविस आणि लिंडर सिद्धांतावर चर्चा करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १२
- विनिमय दराचा अर्थ आणि विनिमय दराचे मुख्य घटक स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Economics Campus) (Semester - IV) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
International Trade and Finance (230110401)

Day & Date: Thursday, 16-04-2026
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks by choosing the correct option. 12

- 1) _____ is the main Feature of the GATT Agreement.
 - a) Reduction of tariffs
 - b) Increase of tariffs
 - c) Promotion of protectionism
 - d) Reduction of trade deficits

- 2) The impact of Fixed Exchange Rates on Trade is _____.
 - a) Increases trade uncertainty b) Reduces trade uncertainty
 - c) no impact on trade d) Leads to trade deficits

- 3) Full form of N.A.F.T.A is _____.
 - a) North American Free Trade Agreement
 - b) North American Fair Trade Agreement
 - c) North American Free Trade Association
 - d) North American Fair Trade Association

- 4) _____ is a benefit of Free Trade.
 - a) Increased economic growth
 - b) Improved standard of living
 - c) Increased employment opportunities
 - d) Increased economic specialization

- 5) _____ country was most affected by the East Asian Financial Crisis.
 - a) Thailand b) Indonesia
 - c) South Korea d) Malaysia

- 6) _____ function of the Asian Development Bank's capacity building programs.
 - a) To impose tariffs
 - b) To restrict trade
 - c) To reduce capacity
 - d) To build capacity in developing countries

- 7) _____ function of UNCTAD's Research and Analysis.
 a) To promote protectionism
 b) To provide policy options for developing countries
 c) To impose tariffs
 d) To restrict trade
- 8) _____ is the Economic implication of Non-Tariff Barriers.
 a) Increase economic growth
 b) Increase Inflation
 c) Decrease economic growth
 d) No impact on economic growth
- 9) _____ is the main Assumption of the H-O Theory regarding production.
 a) Increasing returns to scale b) Constant returns to scale
 c) Decreasing returns to scale d) Variable returns to scale
- 10) _____ introduced the Theory of Comparative Advantage.
 a) Adam Smith b) David Ricardo
 c) Thomas Malthus d) John Stuart Mill
- 11) _____ is the Monetary Approach to Balance of Payment Adjustment.
 a) Focuses on fiscal policy
 b) Ignores monetary factors
 c) Focuses on trade policies
 d) Emphasizes monetary factors, such as money supply and interest rates
- 12) Quota is a _____.
 a) limit on imports b) tax on imports
 c) Subsidy on exports d) tax on exports

Q.2 Write short notes. (Any Four) 12

- a) Measurement of Gains from Trade
- b) Fixed Exchange Rate
- c) Concept of Tariff
- d) Components of Balance of Trade
- e) Functions of UNCTAD
- f) Define of International Trade

Q.3 Answer the following questions. (Any Two) 12

- a) Explain the functions of GATT.
- b) Explain the Favourable & Un-favourable Balance of Payment.
- c) Explain the Free Trade Theory.
- d) Explain the International Monetary System.

Q.4 Answer the following questions. (Any One) 12

- a) Briefly explain the Absolute Advanced Theory.

OR

- b) Discuss the Kravis & Linder Theory of International Trade.

Q.5 Answer the following question.

12

Meaning of Exchange Rate and explain the main Components of Exchange Rate.

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Economics Campus) (सत्र – IV) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२६
Economics of Growth and Development (230110402)

वार, दिनांक : शनिवार, १८-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

कमाल गुण: ६०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) अर्थव्यवस्थेतील मागणी किंवा तांत्रिक परिस्थितीत झालेल्या दीर्घकालीन बदलामुळे निर्माण होणाऱ्या बेरोजगारीला ---- म्हणतात.
अ) छुपी बेरोजगारी ब) संरचनात्मक बेरोजगारी
क) चक्रीय बेरोजगारी ड) यापैकी काहीही नाही
- २) शिक्षणाचा आर्थिक वाढीवर ---- परिणाम होतो.
अ) गुंतवणूक कमी करते
ब) मजुरीचा खर्च कमी करते
क) उत्पादकता आणि नावीन्य वाढवते
ड) कोणताही परिणाम होत नाही
- ३) विकेंद्रित नियोजनासाठी लोकांची मोहीम १९९६ मध्ये भारतातील ---- राज्यात सुरु करण्यात आली.
अ) केरळ ब) बिहार
क) कर्नाटक ड) तामिळनाडू
- ४) सर्वसमावेशक वाढीचे ---- हे घटक आहेत.
अ) आर्थिक वाढ ब) पर्यावरणीय शाश्वतता
क) सामाजिक समावेश ड) वरील सर्व
- ५) विकसनशील देशांमध्ये मौद्रिक धोरणाचे ---- मुख्य उद्दिष्ट.
अ) रोजगार निर्मिती ब) आर्थिक वाढ
क) किंमत स्थिरता ड) विनिमय दर व्यवस्थापन

- ड) चक्रीय कार्यकारणभाव
- इ) भांडवलशाही अर्थव्यवस्था
- ई) सुवर्ण नियम

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १२
- अ) मूर्त आणि अमूर्त तांत्रिक प्रगती स्पष्ट करा.
- ब) अतिरिक्त मूल्य आणि नफा स्पष्ट करा.
- क) विकासाचे मोजमाप आणि विकासातील तफावत स्पष्ट करा.
- ड) कार्ल मार्क्सचा नव-अभिजात सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) विकसनशील देशांमध्ये वित्तीय धोरणांची भूमिका स्पष्ट करा.
- किंवा
- ब) लोकसंख्याशास्त्रीय संक्रमणाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- “मानव विकास निर्देशांक आणि विकास व जीवनमानाचे इतर निर्देशक” यावर थोडक्यात चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

M.A. (Economics Campus) (Semester - IV) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
Economics of Growth and Development (230110402)

Day & Date: Saturday, 18-04-2026
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives.**12**

- 1) Unemployment created by some long-term change in Demand or Technological conditions in an Economy is known as _____.
 - a) Disguised un-employment
 - b) Structural un-employment
 - c) Cyclical un-employment
 - d) None of the Above

- 2) _____ is Education affect Economic Growth.
 - a) Reduces investment
 - b) Decreases labour costs
 - c) Increases productivity and innovation
 - d) no impact

- 3) The People's Campaign for Decentralised Planning was launched in 1996 in the Indian state of _____.
 - a) Kerala
 - b) Bihar
 - c) Karnataka
 - d) Tamil Nadu

- 4) _____ elements of Inclusive Growth.
 - a) Economic
 - b) environmental sustainability
 - c) social inclusion
 - d) All of the Above

- 5) _____ main objective of Monetary Policy in developing countries.
 - a) Employment generation
 - b) Economic growth
 - c) Price stability
 - d) Exchange rate management

- 6) Monetary policy affects the _____ and _____.
 - a) stock price and minimum wage
 - b) taxes and exchange rate
 - c) money supply and interest rate
 - d) reserve and unemployment

- 7) _____ is the best measurement of Economic Growth of a Country.
 - a) GNP
 - b) Net revenue
 - c) GDP
 - d) None of the above

Seat No.	
----------	--

Set P

M.A. (Economics Campus) (सत्र - IV) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२६
Principle and Practice of Co-operation (230110403)

वार, दिनांक: मंगळवार, २१-०४-२०२६

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.** १२
- १) भारतीय कृषी सहकारी प्रक्रिया ——— मध्ये सुरु झाली.
 अ) १९०१ ब) १९०४
 क) १९१७ ड) १९२५
- २) ——— हे सहकार्याचे तत्त्व आहे.
 अ) परस्पर लाभ ब) स्वार्थ
 क) स्पर्धा ड) यापैकी काहीही नाही
- ३) महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँकेचे सध्याचे व्यवस्थापकीय संचालक ——— आहेत.
 अ) अशोक बी. मगदूम ब) के. एन. तांबे
 क) दिलीप एन. दिघे ड) डॉ. एम. एल. सुखदेव
- ४) जगात सहकारी पत चळवळ सुरु करणारा पहिला देश ——— आहे.
 अ) भारत ब) इटली
 क) फ्रान्स ड) जर्मनी
- ५) बँकिंग नियमन कायदा—१९४९ शहरी सहकारी बँकांना ——— वर्षापासून लागू झाला.
 अ) १९६१ ब) १९६२
 क) १९६४ ड) १९६६
- ६) ——— हे महाराष्ट्रातील एका यशस्वी संस्थेचे उदाहरण आहे.
 अ) अमूल डेअरी सहकारी संस्था
 ब) पुणे जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक
 क) महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक
 ड) वरील सर्व

- ७) PACS समोरील एक प्रमुख आव्हान ---- आहे.
 अ) बाजारपेठांमध्ये मर्यादित प्रवेश
 ब) अकार्यक्षम व्यवस्थापन
 क) अपुरे आर्थिक स्रोत
 ड) सरकारी अनुदानावर अत्यधिक अवलंबित्व
- ८) बिगर-पत सहकारी संस्थांचे प्राथमिक उद्दिष्ट ---- आहे.
 अ) वित्तीय सेवा प्रदान करणे
 ब) सामाजिक कल्याणाला प्रोत्साहन देणे
 क) आर्थिक विकासाला पाठिंबा देणे
 ड) गृहनिर्माण सेवा प्रदान करणे
- ९) वैद्यनाथन समितीने प्राथमिक उद्दिष्ट ---- होते.
 अ) कृषी क्षेत्रातील पतपुरवठा वाढवणे
 ब) सहकारी बँकांच्या कामकाजाची तपासणी करणे
 क) सहकारी बँकांमधील प्रशासनात सुधारणा करणे
 ड) सहकारी पतसंस्थांच्या पुनर्रचनेची शिफारस करणे
- १०) आधुनिक सहकारी चळवळीचा उगम ---- येथे झाला.
 अ) उत्तर अमेरिका
 ब) युरोप
 क) आशिया
 ड) आफ्रिका
- ११) राष्ट्रीय सहकारी गृहनिर्माण महासंघाची स्थापना ---- येथे झाली.
 अ) १९६०
 ब) १९६९
 क) १९७०
 ड) १९७५
- १२) कृषी सहकारी विपणन संस्थांचे प्राथमिक कार्य ---- आहे.
 अ) कृषी उत्पादनांवर प्रक्रिया करणे
 ब) कृषी निविष्ठा पुरवणे
 क) शेतकऱ्यांना पतपुरवठा करणे
 ड) कृषी उत्पादनाचे विपणन करणे

प्र.२ संक्षिप्त टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

- अ) सहकाराचा अर्थ
 ब) सहकाराच्या तत्वांचे मूल्यांकन
 क) सहकारी चळवळीचे महत्त्व
 ड) राज्य सहकारी बँकांच्या समस्या
 इ) सहकारी प्रशासनाची संकल्पना
 ई) श्रम सहकारी संस्थांची प्रगती

१२

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १२
- अ) जगातील सहकारी चळवळीचा विकास स्पष्ट करा.
- ब) बिगर पत सहकारी संस्थांची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- क) कृषी विपणन संस्थेच्या समस्या स्पष्ट करा.
- ड) सहकारी प्रशासन स्पष्ट करा.
- प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) प्राथमिक कृषी पत सहकारी संस्थांच्या समस्या थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) शिवाजीराव पाटील समितीच्या अहवालातील शिफारशी थोडक्यात स्पष्ट करा.
- प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- भारतातील सहकारी चळवळी समोरील जागतिकीरणाच्या आव्हानांची चर्चा करा.

- 8) _____ is the Primary objective of Non-Credit Co-operative Organizations.
- To provide financial services
 - To promote social welfare
 - To support economic development
 - To provide housing services
- 9) _____ was the Primary objective of the Vaidyanathan Committee.
- To increase credit flow to agriculture
 - To examine the functioning of co-operative banks
 - To improve governance in co-operative banks
 - To recommend restructuring of cooperative credit institutions
- 10) _____ the Modern Co-operative Movement Originate.
- North America
 - Europe
 - Asia
 - Africa
- 11) National Co-operative Housing Federation was established in _____.
- 1960
 - 1969
 - 1970
 - 1975
- 12) The Primary function of Agricultural Co-operative Marketing Societies is _____.
- To process agricultural products
 - To provide agricultural inputs
 - To provide credit to farmers
 - To market agricultural produce

Q.2 Write short notes. (Any Four)

12

- Meaning of Co-operation
- Evaluation of Principles of Co-operation
- Significance of Co-operative Movement
- Problems of State Co-operative Banks
- Concept of Co-operative Governance
- Progress of Labour Co-operatives

Q.3 Answer the following questions. (Any Two)

12

- Explain the Development of Co-operative Movement in the World.
- Explain the Processing of Non-Credit Co-operatives.
- Explain the Problems of Agriculture Marketing Society.
- Explain the Co-operative Governance.

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One)

12

- Briefly explain the Problems of Primary Agricultural Credit Co-operative Societies.
- Briefly explain the Recommendation Shivajirao Patil Committee Report.

Q.5 Write long answer of the following.

12

Discuss the Challenges of Globalization before Co-operative Movement in India.

- प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
अ) भारतातील ICT आधारित बँकिंग सेवा स्पष्ट करा.
ब) मुद्रा बाजार म्हणजे काय? मुद्रा बाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा. १२
भारतीय रिझर्व्ह बँकेची कार्ये व महत्त्व स्पष्ट करा.

- ८) पायाभूत सुविधांमध्ये ---- समाविष्ट आहे.
 अ) रस्ते, वीज
 ब) संस्कृती
 क) धर्म
 ड) भाषा
- ९) शहरी नियोजन म्हणजे ---- .
 अ) अनियोजित वाढ
 ब) नियोजित विकास
 क) घट
 ड) स्थलांतर
- १०) औद्योगिक स्थान सिद्धांत ---- शी संबंधित आहे.
 अ) शिक्षण
 ब) उद्योगाचे स्थान
 क) आरोग्य
 ड) राजकारण
- ११) शहरी गुन्हेगारी ---- मुळे वाढते.
 अ) शिस्त
 ब) बेरोजगारी
 क) शिक्षण
 ड) वाढ
- १२) शहरीकरण म्हणजे ----.
 अ) शेतीची वाढ
 ब) शहरांची वाढ
 क) औद्योगिक घट
 ड) ग्रामीण स्थलांतरात घट

प्र.२ संक्षिप्त टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) शहरीकरणाचा अर्थ.
 ब) स्थानिक स्वराज्य संस्थेची भूमिका
 क) शहरी रचना
 ड) स्मार्ट सिटीची वैशिष्ट्ये
 इ) शहरी नियोजनाचे महत्त्व
 ई) शहरी गरिबी

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) मध्यवर्ती स्थान सिद्धांत स्पष्ट करा.
 ब) शहरी बेरोजगारी स्पष्ट करा.
 क) स्मार्ट सिटीसमोरील आव्हाने स्पष्ट करा.
 ड) शहरी जीवनाचा दर्जा स्पष्ट करा.

प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) आर्थिक विकासातील शहरीकरणाची भूमिका आणि त्यापुढील आव्हाने थोडक्यात स्पष्ट करा.
 ब) शहरीकरणाच्या समस्या थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा.

१२

शहरीकरणातील आरोग्यविषयक समस्या आणि संभाव्य उपायांवर चर्चा करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
------------	----------

**M.A. (Economics Campus) (Semester-IV) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
Urban Economics (230110406)**

Day & Date: Thursday, 23-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select appropriate word:

12

- 1) Urban Morphology refers to _____.
a) Climate
b) City structure and form
c) Population only
d) Income
- 2) Smart City focuses on _____.
a) Farming
b) Technology and infrastructure
c) Forests
d) Villages
- 3) Smart Cities aim at _____.
a) Backwardness
b) Sustainability
c) Poverty
d) Illiteracy
- 4) Municipal Revenue comes from _____.
a) Taxes
b) Farming
c) Imports
d) Trade
- 5) Urbanization leads to _____.
a) Development
b) Decline
c) Isolation
d) No change
- 6) Central Place Theory was given by _____.
a) Keynes
b) Christaller
c) Marshall
d) Ricardo
- 7) Urban Poverty is related to _____.
a) High income
b) Low income groups
c) Exports
d) Trade
- 8) Infrastructure includes _____.
a) Roads, electricity
b) Culture
c) Religion
d) Language
- 9) Urban Planning means _____.
a) Random growth
b) Planned development
c) Decline
d) Migration

